

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LƯU THÚY LAN

TIỂU THUYẾT LỊCH SỬ
CỦA HOÀNG QUẢNG UYÊN

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC

THÁI NGUYÊN - 2014

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LƯU THÚY LAN

Tiểu thuyết lịch sử
CỦA HOÀNG QUẢNG UYÊN

CHUYÊN NGÀNH: VĂN HỌC VIỆT NAM

MÃ SỐ: 60.22.01.21

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh

THÁI NGUYÊN - 2014

Luận văn đã được chỉnh sửa theo sự đóng góp ý kiến của Hội đồng khoa học chấm luận văn, ngày 7 tháng 6 năm 2014 tại Đại học Sư phạm Thái Nguyên.

XÁC NHẬN
CỦA KHOA CHUYÊN MÔN

XÁC NHẬN
CỦA GIÁO VIÊN HƯỚNG DẪN

PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các kết quả nghiên cứu trong luận văn đều trung thực và chưa từng được công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2014

Tác giả

Lưu Thúy Lan

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn thạc sĩ này, tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban giám hiệu, Khoa sau đại học, Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên cùng các Thầy, Cô giáo đã trực tiếp giảng dạy và giúp đỡ trong suốt quá trình học tập tại trường.

Tác giả xin chân thành cảm ơn Hội Văn học nghệ thuật tỉnh Thái Nguyên, Thư viện tỉnh Thái Nguyên, Thư viện tỉnh Cao Bằng đã giúp tôi tìm hiểu các thông tin cần thiết bổ sung cho luận văn. Cảm ơn nhà văn Hoàng Quảng Uyên, tác giả hai cuốn tiểu thuyết Mặt trời Pác Bó và Giải Phóng đã cung cấp nhiều thông tin và tư liệu quý báu để tôi hoàn thành cuốn luận văn này!

Đặc biệt, tác giả luận văn xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới giảng viên hướng dẫn: **PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh**. Thầy luôn tận tình hướng dẫn, chỉ bảo trong suốt thời gian tác giả nghiên cứu và hoàn thành luận văn!

Cuối cùng, xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân, bạn bè và đồng nghiệp đã giúp đỡ, động viên tác giả.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2014

Tác giả

Lưu Thúy Lan

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn.....	ii
Mục lục.....	iii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử vấn đề.....	3
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	5
3.1. Đối tượng nghiên cứu.....	5
3.2. Phạm vi nghiên cứu đề tài	6
4. Mục đích nghiên cứu.....	6
5. Phương pháp nghiên cứu.....	6
6. Đóng góp mới của luận văn.....	7
7. Cấu trúc của đề tài.....	7
Chương 1. TIỂU THUYẾT LỊCH SỬ CỦA HOÀNG QUẢNG UYÊN VÀ MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ THUYẾT LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI	8
1.1. Tiểu sử và quá trình sáng tác văn học của Hoàng Quảng Uyên.....	8
1.1.1. Tiểu sử của nhà văn Hoàng Quảng Uyên.....	8
1.1.2. Sự nghiệp sáng tác văn học của nhà văn Hoàng Quảng Uyên	10
1.2. Sáng tác của Hoàng Quảng Uyên trong bộ phận văn xuôi các dân tộc thiểu số Việt Nam	11
1.3. Tiểu thuyết lịch sử của Hoàng Quảng Uyên trong bộ phận tiểu thuyết lịch sử Việt Nam hiện đại	12
1.3.1. Vài nét về thể loại tiểu thuyết và tiểu thuyết lịch sử.....	12
1.3.2. Hai khuynh hướng sáng tác tiểu thuyết lịch sử.....	14
1.4. Tiểu thuyết lịch sử của Hoàng Quảng Uyên trong bộ phận tiểu thuyết lịch sử viết về Bác Hồ.	15

Chương 2. NGUYÊN MẪU HỒ CHÍ MINH VÀ HƯ CẤU NGHỆ THUẬT TRONG HAI TIỂU THUYẾT: “MẶT TRỜI PÁC BÓ” VÀ “GIẢI PHÓNG” CỦA NHÀ VĂN HOÀNG QUẢNG UYÊN	18
2.1. Hoàn cảnh ra đời của 2 tiểu thuyết: “Mặt trời Pác Bó” và “Giải phóng” của Hoàng Quảng Uyên.....	18
2.1.1. Hoàn cảnh ra đời của tiểu thuyết “Mặt trời Pác Bó”	18
2.1.2. Hoàn cảnh ra đời của tiểu thuyết “Giải phóng”	18
2.2. Nguyên mẫu Hồ Chí Minh và những “cột mốc” lịch sử được tái hiện trung thực trong “Mặt trời Pác Bó” và “Giải phóng”	19
2.3. Hư cấu nghệ thuật trong hai tiểu thuyết: “Mặt trời Pác Bó” và “Giải phóng”	21
2.3.1. Tái hiện bức tranh thiên nhiên và bức tranh xã hội	22
2.3.2. Khắc họa chân dung các nhân vật lịch sử đã sống và hoạt động cùng Bác	30
2.3.3. Tái hiện chân dung của nguyên mẫu Hồ Chí Minh ở phương diện ngôn ngữ, hành động; phẩm chất vĩ nhân và đời thường.	33
2.3.3.1. Tái hiện chân dung ngoại hình.....	33
2.3.3.2. Tái hiện qua phương diện ngôn ngữ và hành động.....	36
2.3.3.3. Xây dựng nguyên mẫu Hồ Chí Minh thành nhân vật tiểu thuyết với hai phẩm chất “Vĩ nhân” và “Đời thường”	38
2.3.4. Hư cấu để tái hiện đời sống nội tâm của Bác	55
2.4. Điểm khác biệt trong hai tiểu thuyết: “Mặt trời Pác Bó” và “Giải phóng” khi sử dụng hư cấu nghệ thuật để xây dựng nguyên mẫu Hồ Chí Minh thành nhân vật văn học	61
2.4.1. Chất kí trong Mặt trời Pác Bó đậm hơn Giải phóng	61
2.4.2. Chất tiểu thuyết trong Giải phóng đậm hơn Mặt trời Pác Bó.....	64
Chương 3. KẾT CẤU, NGÔN NGỮ VÀ GIỌNG ĐIỆU TRẦN THUẬT TRONG HAI TIỂU THUYẾT “MẶT TRỜI PÁC BÓ ” VÀ “GIẢI PHÓNG” CỦA NHÀ VĂN HOÀNG QUẢNG UYÊN	68
3.1. Khái niệm “Kết cấu” và kết cấu tiểu thuyết.....	68
3.1.1. Khái niệm “Kết cấu” và một số hình thức kết cấu trong tác phẩm văn học.....	68
3.1.2. Kết cấu tiểu thuyết.....	70

3.2. Ngôn ngữ nghệ thuật trong hai tiểu thuyết Mặt trời Pác Bó và Giải phóng của Hoàng Quảng Uyên.....	71
3.2.1 Khái niệm ngôn ngữ nghệ thuật.....	71
3.2.2. Ngôn ngữ nghệ thuật trong tiểu thuyết của Hoàng Quảng Uyên	72
3.3. Giọng điệu trần thuật trong hai tiểu thuyết Mặt trời Pác Bó và Giải phóng của Hoàng Quảng Uyên.....	76
3.3.1. Khái niệm giọng điệu và giọng điệu trần thuật.....	76
3.3.2. Giọng điệu trần thuật trong tiểu thuyết của Hoàng Quảng Uyên	78
TÀI LIỆU THAM KHẢO	90

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam là một bộ phận hợp thành quan trọng của nền văn học Việt Nam. Từ nền văn học dân gian đến văn học viết thời kỳ hiện đại, văn học các dân tộc thiểu số luôn có mặt và đã góp phần tạo nên diện mạo của một nền văn học dân tộc Việt Nam vừa phong phú, đa dạng, vừa thống nhất và giàu bản sắc. Bên cạnh đội ngũ các nhà văn, nhà thơ người Kinh còn có đội ngũ các tác giả người dân tộc thiểu số ngày càng đông đảo và trưởng thành, góp phần làm nên diện mạo văn học hiện đại nước nhà. Vì vậy, việc nghiên cứu thơ văn các dân tộc thiểu số là hết sức quan trọng và cần thiết, đặc biệt là nghiên cứu các tác phẩm do chính các tác giả người dân tộc thiểu số sáng tác. Các thế hệ cầm bút ngày một đông đảo và trưởng thành hơn như: Nông Quốc Chấn, Bàn Tài Đoàn, Nông Viết Toại, Hoàng Hạc, Triều Ân, Vi Hồng, Cao Duy Sơn, Vi Thị Kim Bình ... Họ là những cây bút tiêu biểu, có nhiều đóng góp đối với sự phát triển của văn học dân tộc thiểu số nói riêng và cho nền văn học Việt Nam hiện đại nói chung. Đội ngũ những người sáng tác văn xuôi các dân tộc thiểu số (từ 1975 đến nay) có ý thức tìm hiểu về cội nguồn, về bản sắc dân tộc trong văn học, tiếp tục sáng tác bằng tiếng mẹ đẻ để gìn giữ vốn ngôn ngữ dân tộc như Nông Viết Toại, có nhà văn thời kỳ đầu sáng tác bằng tiếng dân tộc, thời gian sau sáng tác bằng tiếng Việt như Vi Hồng, cũng có tác giả ngay từ đầu đã dùng tiếng Việt làm ngôn ngữ sáng tác như Triều Ân, Cao Duy Sơn ... Trong đó, phải kể đến nhà văn miền núi người dân tộc Nùng - Hoàng Quảng Uyên, một cây bút trưởng thành sau năm 1975.

1.2. Ngòi bút của Hoàng Quảng Uyên luôn hướng về những người con của dân tộc miền núi phía Bắc. Tuy những trang viết của ông rất giản dị, mộc mạc nhưng thể hiện sự hiểu biết sâu sắc mang đậm nét riêng về phong tập tục quán, về những phẩm chất văn hóa gắn với đời sống tinh thần của đồng bào dân tộc thiểu số phía Bắc. Đọc những tác phẩm của ông, ta nhận thấy bản sắc văn hóa dân tộc luôn đậm nét trong toàn bộ tác phẩm. Trong hơn 20 năm cầm bút, miệt mài với quá trình sáng tạo nghệ thuật, ông đã tạo được dấu ấn riêng trong lòng độc giả với một cá tính sáng tạo độc đáo.

1.3. Nhà văn Hoàng Quảng Uyên sáng tác rất nhiều thể loại văn học khác nhau như: Kí, lý luận phê bình, tiểu thuyết ... Độc giả vẫn chú ý đến ông ở thể loại kí với các tác phẩm tiêu biểu như: Bài kí *Thầy giáo Đại học* - tác phẩm đặc sắc được trao giải B (không có giải A) của Bộ Đại học, Trung học chuyên nghiệp 1988; Bút kí *Trí thức tỉnh lẻ*, in trên Báo Văn nghệ, những năm đầu “đổi mới”... Song 2 năm trở lại đây, từ khi tập tiểu thuyết *Mặt trời Pác Bó* ra đời và được trao giải thưởng trong cuộc vận động sáng tác và quảng bá các tác phẩm Văn học - Nghệ thuật và Báo chí về cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh", đánh dấu bước tiến mới trong sự nghiệp sáng tác của nhà văn thì ông lại được độc giả biết đến với thể loại tiểu thuyết.

1.4. Có thể nói, trong toàn bộ khu vực miền núi phía Bắc Việt Nam, từ trước tới nay, chúng ta mới thấy xuất hiện 2 nhà văn tiêu biểu viết tiểu thuyết lịch sử. Đó là nhà văn Nguyễn Trường Thanh và nhà văn Hoàng Quảng Uyên. Nhà văn Nguyễn Trường Thanh với những tập tiểu thuyết lịch sử tái hiện chân dung của các nhân vật lịch sử gắn với vùng đất và con người xứ Lạng. Riêng Hoàng Quảng Uyên là người dân tộc thiểu số ở miền núi phía Bắc Việt Nam đầu tiên viết tiểu thuyết lịch sử về Bác Hồ kính yêu. Đó là một cố gắng, một tình yêu đáng ghi nhận của nhà văn Hoàng Quảng Uyên trong việc tái hiện nhân vật lịch sử là Chủ tịch Hồ Chí Minh vĩ đại. Bởi vậy, việc nghiên cứu tiểu thuyết lịch sử của Hoàng Quảng Uyên là một công việc cần thiết, mang ý nghĩa khoa học và ý nghĩa thực tiễn.

1.5. Hiện nay, văn học địa phương cũng đã đưa vào giảng dạy tại hai cấp học là bậc Trung học cơ sở và bậc Tiểu học. Do đó, việc thực hiện đề tài này cũng sẽ góp một phần tư liệu bổ ích cho sự nghiệp giáo dục tại tỉnh Cao Bằng - quê hương của tác giả Hoàng Quảng Uyên. Bên cạnh đó, rất nhiều nhà khoa học tại Đại học sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã và đang bắt tay vào xây dựng bộ giáo trình Văn học dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại để giảng dạy cho hệ Đại học và Sau đại học. Việc nghiên cứu tiểu thuyết lịch sử của Hoàng Quảng Uyên sẽ góp thêm tư liệu quan trọng cho việc giảng dạy và học tập học phần này trong trường Đại học sư phạm - Đại học Thái Nguyên nói riêng và trong hệ thống các trường Đại học Sư phạm nói chung.